

УДК 343.9 : 328

Ольга Медвецька,*аспірантка кафедри кримінального права та кримінології
Київського національного університету ім. Тараса Шевченка*

ПОНЯТТЯ, ОЗНАКИ ТА ВИДИ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ, ЇХ ОСОБЛИВОСТІ ВІДПОВІДНО ДО АКТІВ МІЖНАРОДНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

У статті розглядаються результати аналізу актів міжнародного антикорупційного законодавства, пошуку спільних і відмінних ознак, видів та особливостей корупційних злочинів відповідно до цих актів.

Ключові слова: корупція, корупційний злочин, антикорупційна конвенція, ознаки корупційних злочинів.

У світі відбувається неспинна глобалізація в економічній і соціальній сферах. Цей процес не обійшов і явище корупції, що охоплює все більше аспектів життя. З метою боротьби з цим згубним феноменом держави створюють регіональні та міжнародні спільноти, покликані утворити світову пастку, в яку має потрапити корупція. Задля досягнення цього завдання приймаються міжнародні антикорупційні акти, за допомогою яких держави намагаються скоринувати криміналізацію корупційних діянь [1, с. 455]. Міжнародні конвенції – єдині юридично обов'язкові універсальні документи з протидії корупції. Широкий підхід конвенцій та обов'язковий характер багатьох їх положень роблять їх унікальним інструментом для розроблення комплексних заходів щодо вирішення цієї глобальної проблеми [2, с. 174]. На подолання корупції спрямована діяльність таких регіональних і глобальних світових спільнот, як ООН, РЄ, ОЕСР, Організація американських держав, Африканський Союз. Результатом їх праці стала чимала кількість міжнародних актів. Вони різняться між собою юридичним статусом, обов'язковістю застосування приписів, сферою застосування, членством, визначеннями та переліками корупційних діянь. Але метою антикорупційної діяльності всіх міжнародних спільнот є встановлення єдиних стандартів боротьби з корупцією шляхом криміналізації корупційних діянь, виконання антикорупційних актів і запобігання корупції.

Окремі теоретичні та практичні аспекти боротьби з корупцією вивчалися такими вченими, як П. Андрушко, Л. Багрій-Шахматов, М. Буроменський, Л. Гаухман, Дж. Делл,

С. Демінг, Б. Джордж, О. Дудоров, Д. Забрда, О. Кальман, М. Камлик, Є. Невмержицький, М. Хавронюк та іншими. Проте проблеми міжнародної співпраці у процесі боротьби з корупцією досліджуються не так широко. Зокрема, це праці таких науковців як М. Буроменський, В. Гребенюк, Н. Зелінська, С. Константінов, М. Мельник, І. Ніжинська, І. Нуруллаєв, Є. Скулиш.

Метою цієї статті є визначення понять, ознак, видів та особливостей корупційних злочинів відповідно до міжнародних антикорупційних актів.

Дослідимо поняття й ознаки корупційних злочинів відповідно до таких міжнародних актів:

- Кримінальна конвенція Ради Європи про боротьбу з корупцією від 27.01.1999 р.;
- Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р.;
- Конвенція ООН проти корупції від 31.10.2003 р.;
- Конвенція ЄС про боротьбу з корупцією серед посадових осіб Європейських співтовариств або посадових осіб держав – членів ЄС, прийнята Радою Європейського Союзу 26.05.1997 р.;
- Рамкове рішення ЄС про боротьбу з корупцією в приватному секторі від 22.07. 2003 р.;
- Міжамериканська конвенція щодо боротьби з корупцією від 29.03.1996 р.;
- Конвенція Африканського Союзу про недопущення корупції та боротьбу з нею від 12.07.2003 р.

Україна ратифікувала Кримінальну конвенцію Ради Європи про боротьбу з коруп-

цією (Законом від 18.10.2006 р.), Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності (Законом від 04.02.2004 р.) та Конвенцію ООН проти корупції (Законом від 18.10.2006 р.).

Закон про ратифікацію Кримінальної конвенції РЄ містить заяву щодо призначення центральними органами, на які покладаються повноваження згідно із п. 1 ст. 29 Конвенції, Міністерства юстиції України та Генеральної прокуратури України.

Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності ратифікована із застереженнями та заявами, що стосуються:

- п. 6 ст. 13 Конвенції щодо застосування положень Конвенції про міжнародне співробітництво з метою конфіскації тільки за умов дотримання конституційних принципів і фундаментальних засад правової системи України;

- п. «b» ст. 2 Конвенції щодо відповідності поняття «серйозний злочин» в українському законодавстві поняттям «тяжкий» і «особливо тяжкий злочин»;

- п. 5а ст. 16 Конвенції щодо врегулювання співробітництва з питань видачі в разі надходження прохання про видачу від держави – учасниці Конвенції, з якою немає договору про видачу;

- п. 13 ст. 18 Конвенції щодо призначення центральними органами в Україні, на які покладаються повноваження згідно з цією нормою Конвенції, Міністерства юстиції України та Генеральної прокуратури України;

- п. 14 ст. 18 Конвенції щодо надсилання до України запитів про правову допомогу і запитів, що до них докладаються, із засвідченим перекладом на українську, російську, англійську або французьку мови, якщо вони не складені однією з цих мов;

- п. 3 ст. 26 Конвенції щодо відмови від звільнення від кримінальної відповідальності організатора або керівника злочинної організації, навіть якщо він істотно співпрацює у розслідуванні або кримінальному переслідуванні у зв'язку із злочинном, що охоплюється цією Конвенцією, оскільки відповідно до ч. 2 ст. 255 Кримінального Кодексу (далі – КК) України такі особи несуть кримінальну відповідальність незалежно від умов, передбачених ст. 26 Конвенції.

Також у Законі про ратифікацію цієї Конвенції зазначено про ратифікацію двох протоколів, що доповнюють Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності: Протокол про попередження та припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, а також Протокол проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря.

У Законі про ратифікацію **Конвенції ООН проти корупції** містяться заяви відносно положень Конвенції, що стосуються:

- визнання Конвенції правовою підставою для співробітництва з питань видачі правопорушників у відносинах з державами – учасницями цієї Конвенції за відсутності між ними договору про видачу правопорушників (стосовно підпункту «а» ч. 6 ст. 44 Конвенції);

- призначення центральними органами в Україні, на які покладаються повноваження згідно із ч. 13 ст. 46 Конвенції, Міністерства юстиції України та Генеральної прокуратури України (стосовно ч. 13 ст. 46 Конвенції);

- надсилання до України запитів про правову допомогу і запитів, що до них докладаються, із засвідченим перекладом на українську, російську, англійську або французьку мови, якщо вони не складені однією з цих мов (стосовно ч. 14 ст. 46 Конвенції).

Розглянемо детальніше положення Конвенції про корупцію у контексті кримінального права Ради Європи. Аналіз переліку кримінально-караних корупційних діянь, що імперативно встановлюється нею, свідчить, що значна частина положень глави 2 (статті 2–11) присвячена активному (обіцянка, пропонування чи надання будь-якої неправомірної переваги) та пасивному хабарництву (вимагання чи одержання неправомірної вигоди) і розрізняє різні види злочинів залежно від суб'єкта діяння: національні державні посадові особи; члени національних представницьких органів; іноземні державні посадові особи; іноземні представницькі органи; особи, які обіймають керівні посади у приватних підприємствах або працюють на них у будь-якій якості; посадові особи міжнародних організацій; члени міжнародних парламентських асамблей; судді та посадові особи міжнародних судів.

Крім хабарництва, Конвенція передбачає криміналізацію дій, що полягають в активному чи пасивному підкупі особи, яка стверджує, що може здійснити неправомірний вплив на згаданих осіб (посередництво або «торгівля впливом») – ст. 12.

Положення статей 13 та 14 Конвенції передбачають обов'язок для держав-учасниць встановити кримінальну відповідальність за відмивання доходів, отриманих від правопорушень, пов'язаних із корупцією, а також приховування хабарництва та «торгівлі впливом» шляхом виписування та використання рахунку, що містить недостовірну чи неповну інформацію. Іншими словами, це обов'язок встановити кримінальну відповідальність за відмивання доходів, отриманих від корупційних злочинів, тлумачення яких надане в пунктах 1 і 2 ст. 6 Конвенції Ради Єв-

ропи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, від 08.11.1990 р. (перетворення, передача, приховування, маскування, набуття, володіння, використання власності, отриманої злочинним шляхом). Статті 37, 38 Конвенції роблять імперативні положення вказаних статей більш лояльними по відношенню до держав-учасниць стосовно можливості заявити застереження про невизнання повністю або частково у своєму національному законодавстві кримінальними злочинами діянь, передбачених статтями 4–8, 10, 12 Конвенції.

Аналіз зазначених положень свідчить, що ознаками корупційних злочинів відповідно до Конвенції про корупцію у контексті кримінального права Ради Європи є:

об'єктивні:

- завдання шкоди об'єкту – інтересам держави та суспільства;

- вчинення неправомірних дій: пасивні дії – виконання чи невиконання наданих спеціального суб'єкту повноважень або зловживання («торгівля») впливом; активні дії – щодо обіцянки, пропозиції, чи надання будь-якої неправомірної переваги іншій стороні; діяння, що супроводжують вказані корупційні діяння – відмивання доходів, отриманих від корупційних злочинів, та використання рахунку, що містить недостовірну чи неповну інформацію;

суб'єктивні:

- крім загального суб'єкта – будь-якої особи, яка пропонує чи дає неправомірну вигоду, наявний також спеціальний суб'єкт – національні державні посадові особи; члени національних представницьких органів; іноземні державні посадові особи; іноземні представницькі органи; особи, які обіймають керівні посади у приватних підприємствах або працюють на них у будь-якій якості; посадові особи міжнародних організацій; члени міжнародних парламентських асамблей; судді та посадові особи міжнародних судів;

- умисність;

- корисливий мотив – отримання неправомірної вигоди особисто чи для інших осіб або отримання бажаного результату від неправомірного вчинення чи утримання від вчинення дій «пасивного» корупціонера.

Відповідно до положень Конвенції, корупційним злочином є умисне діяння, що передбачає активний чи пасивний підкуп посадових осіб, активна та пасивна «торгівля впливом» із метою отримання неправомірної вигоди, з одного боку, та досягнення бажаного результату від неправомірного вчинення чи утримання від вчинення дій другою стороною – з іншого, а також відмивання доходів, отриманих від корупції, використання облікових до-

кументів з метою приховування корупційних злочинів.

Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності розрізняє активні та пасивні корупційні злочини. Окремим видом корупційного злочину є співучасть у скоєнні такого. Суб'єктами корупційних злочинів відповідно до положень Конвенції можуть бути публічні посадові особи, а також юридичні та фізичні особи, оскільки за ст. 10 Конвенції вони визнаються суб'єктами відповідальності за злочини, передбачені, зокрема, ст. 8.

Аналіз видів корупційних злочинів, визначених цією Конвенцією, свідчить, що мотивом корупційних злочинів є отримання неправомірних переваг. Визначення цього терміна Конвенція не дає. Конвенція тлумачить майно як будь-які активи, матеріальні чи нематеріальні, рухомі чи нерухомі, виражені в речах чи у правах, а також юридичні документи або акти, що підтверджують право на такі активи або інтерес у них.

До ознак корупційних злочинів, відповідно до положень Конвенції, можна віднести:

об'єктивні:

- завдання шкоди об'єкту – інтересам однієї чи кількох держав та суспільства у цілому;

- вчинення неправомірних дій: пасивні дії – використання публічною посадовою особою своїх службових обов'язків; активні дії – надання такій особі неправомірної переваги іншою особою задля досягнення неправомірних цілей; дії, що супроводжують згадані корупційні діяння, – співучасть у вчиненні вказаних дій;

суб'єктивні:

- спеціальний суб'єкт – публічні посадові особи, та загальний суб'єкт – будь-які особи, які своїми пропозиціями, обіцянками, наданням неправомірної вигоди схиляють до вчинення вказаних неправомірних дій спеціальним суб'єктом;

- умисність;

- корисливий мотив – отримання шляхом використання публічною посадовою особою неправомірних переваг для себе особисто чи для інших фізичних та юридичних осіб, а з іншого – досягнення бажаного результату у вигляді вчинення спеціальним суб'єктом неправомірних дій чи утримання від вчинення обов'язкових дій.

Отже, відповідно до положень Конвенції ООН проти транснаціональної організованої злочинності корупційними злочинами є активні та пасивні умисні діяння, спрямовані на отримання неправомірної вигоди – з одного боку, публічними посадовими особами в обмін на вчинення ними неправомірних дій чи утримання від вчинення обов'язкових дій, а з іншого – особами, які пропонують на-

дання неправомірної вигоди задля схвалення іншої сторони до вигідної для себе неправомірної поведінки, а також співучасть у вчиненні таких дій.

Конвенція ООН проти корупції не містить визначення понять «корупція» та «корупційний злочин». Це може бути пов'язано із складністю пошуку консенсусу у тлумаченні зазначених термінів державами – учасницями ООН. Утім, корупція використовується у Конвенції як збірне поняття, суттю якого є сукупність діянь, за вчинення яких вимагається введення кримінальної відповідальності відповідно до глави 3 Конвенції. Зокрема йдеться про діяння, що вчиняються міжнародними чи державними посадовими особами й іншими категоріями фізичних осіб.

Конвенція визначає предметом підкупу будь-яку неправомірну перевагу, що може мати як матеріальний, так і нематеріальний характер.

Положення глави 3 Конвенції щодо криміналізації підкупу стосуються державних посадових осіб. Стаття 2 Конвенції розкриває зміст цього поняття. Відповідно до неї державними посадовими особами можуть бути:

- будь-яка особа, яка обіймає посаду в законодавчому, виконавчому, адміністративному або судовому органі Держави-учасниці, яку призначено чи обрано, праця якої оплачувана чи не оплачувана, незалежно від старшинства;

- будь-яка інша особа, яка виконує будь-яку державну функцію, зокрема для державного органу або державного підприємства, або надає будь-яку державну послугу, як це визначається у внутрішньому праві Держави-учасниці й як це застосовується у відповідній галузі правового регулювання цієї Держави-учасниці;

- будь-яка інша особа, яка визначається як «державна посадова особа» у внутрішньому праві Держави-учасниці.

Іншими словами, Конвенція пропонує доволі широке трактування поняття «державна посадова особа», що дозволяє поширити її дію на будь-якого співробітника органу державної влади чи державної організації, що не є державним органом, незалежно від посади.

Крім відповідальності за корупційні правопорушення фізичних осіб, Конвенція передбачає також можливість держав-учасниць встановлювати кримінальну й інші види відповідальності для юридичних осіб. Проте це положення не має імперативного характеру.

До ознак корупційних злочинів, відповідно до положень Конвенції ООН проти корупції, віднесемо такі:

об'єктивні:

- завдання шкоди об'єкту – інтересам держави та суспільства;

- вчинення неправомірних дій: «пасивний» суб'єкт неправомірно вчиняє будь-які дії чи утримується від вчинення обов'язкових дій під час виконання своїх службових або посадових обов'язків, зловживає впливом, службовим становищем; «активний» суб'єкт обіцяє, пропонує чи надає першому суб'єкту неправомірну вигоду задля схвалення його до неправомірної поведінки, яка вигідна «активному» суб'єкту; дії, що спрямовані на незаконне отримання матеріальної вигоди без обов'язкової участі другої сторони – розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна, а також незаконне збагачення; дії, що супроводжують вказані корупційні діяння – відмивання доходів, здобутих злочинним шляхом, приховування майна, одержаного в результаті вчинення наведених вище дій;

суб'єктивні:

- загальний суб'єкт – будь-які особи, що своїми пропозиціями, обіцянками, наданням неправомірних переваг схиляють до вчинення вказаних неправомірних дій спеціальним суб'єктом, спеціальний суб'єкт – національні державні посадові особи, іноземні державні посадові особи, посадові особи міжнародних організацій;

- умисність;

- корисливий мотив – отримання будь-якої неправомірної переваги для суб'єкта злочину (спеціального суб'єкта) або іншої фізичної чи юридичної особи, а з іншого боку – отримання бажаного результату у вигляді схвалення спеціального суб'єкта до неправомірного вчинення дій чи утримання від вчинення дій.

Аналіз складів корупційних злочинів, виділених Конвенцією, й їх ознак, дозволяє сформулювати таке визначення корупційних злочинів – це умисні діяння, спрямовані на отримання будь-якої неправомірної переваги для спеціального суб'єкта злочину або для іншої фізичної чи юридичної особи в обмін на неправомірне вчинення будь-яких дій чи утримання від їх вчинення, зловживання впливом під час виконання своїх службових або посадових обов'язків, вчинення дій, спрямованих на покриття вчиненого корупційного злочину, розкрадання, неправомірне привласнення або інше нецільове використання майна, незаконне збагачення, а також схвалення до неправомірного вчинення дій чи утримання від їх вчинення спеціальним суб'єктом шляхом пропозиції, обіцянки чи надання їй неправомірної переваги.

Конвенція ЄС про боротьбу з корупцією серед посадових осіб Європейських співто-

вариств або посадових осіб держав – членів ЄС 1997 р. встановила обов'язковий для держав-членів перелік діянь, які вони повинні криміналізувати, а точніше – положеннями Конвенції розкрито тлумачення пасивної й активної корупції.

У Конвенції під неправомірними перевагами розуміють будь-які матеріальні чи нематеріальні вигоди. Таке розуміння корупції в подальшому закріплено у Конвенції ООН проти корупції, а також у антикорупційних конвенціях Ради Європи.

Особливістю цієї Конвенції є коло осіб, на яких поширюється її дія. Відповідно до статей 1 та 4 – це посадові особи співтовариств (Community officials) та посадові особи держав – членів ЄС (national officials), тобто дія положень Конвенції не охоплює акти корупції, що вчиняються у приватній сфері. Отже, корупційні злочини відповідно до Конвенції ЄС про боротьбу з корупцією серед посадових осіб Європейських співтовариств або посадових осіб держав – членів ЄС характеризуються такими ознаками:

об'єктивні:

- завдання шкоди об'єкту – інтересам держави та суспільства;

- неправомірні дії: пасивні дії – вимагання або приймання спеціальним суб'єктом неправомірних переваг, утримання від вчинення обов'язкових дій чи здійснення своїх функцій з порушенням своїх посадових обов'язків спеціальним суб'єктом; активні дії – схилання спеціального суб'єкта до вчинення неправомірних дій чи утримання від обов'язкових дій шляхом обіцянки або надання неправомірної переваги;

суб'єктивні:

- спеціальний суб'єкт – посадові особи (посадові особи співтовариств та посадові особи – члени ЄС), а також загальний суб'єкт – будь-які особи, які обіцяють або надають неправомірні переваги спеціальним суб'єктам;

- умисність;

- корисливий мотив дій – отримання переваги будь-якого роду для себе або третіх осіб, а з боку «активного» суб'єкта – отримання бажаного результату у вигляді схилення спеціального суб'єкта до неправомірного вчинення дій чи утримання від вчинення обов'язкових дій.

Наведені ознаки та перелік злочинних корупційних діянь Конвенції ЄС про боротьбу з корупцією серед посадових осіб Європейських співтовариств або посадових осіб держав – членів ЄС дозволяє визначити корупційні злочини: пасивні дії спеціального суб'єкта щодо вимагання або приймання неправомірних переваг в обмін на умисне утримання від вчинення обов'язкових дій чи здійс-

нення своїх функцій з порушенням своїх посадових обов'язків спеціальним суб'єктом з метою отримання переваги будь-якого роду для себе або третіх осіб, а також активні дії загального суб'єкта, що полягають у схиланні до утримання від вчинення обов'язкових дій чи здійснення функцій з порушенням посадових обов'язків спеціальним суб'єктом шляхом обіцянки або надання неправомірної вигоди.

Міжнародним актом, що регулює відповідальність за корупційні діяння у приватному секторі Європейського Союзу є Рамкове рішення ЄС про боротьбу з корупцією в приватному секторі 2003 р.

Особливістю Рамкового рішення ЄС є відсутність у диспозиціях статей, що визначають корупційні злочини, такої ознаки, як умисність. Проте зміст вказаних норм свідчить про умисність описаних діянь. Отже, можемо виділити такі ознаки:

об'єктивні:

- завдання шкоди об'єкту – інтересам держави та суспільства;

- вчинення неправомірних дій: пасивні дії – вчинення спеціальним суб'єктом дій чи утримання від них із порушенням його обов'язків, а також вимагання чи отримання за такі дії вигоди; активні дії – пропозиція, обіцянка чи надання неправомірної вигоди спеціальному суб'єкту, щоб той вчинив дію або утримався від вчинення дії з порушенням своїх обов'язків;

суб'єктивні:

- спеціальний суб'єкт – особа, яка займає на будь-якій підставі керівну посаду або здійснює роботу на користь організації, що відноситься до приватного сектора, а також загальний суб'єкт, який пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду спеціальному суб'єкту;

- корисливий мотив дій – отримання спеціальним суб'єктом неправомірної вигоди будь-якого характеру, а з іншого боку – отримання вигоди загальним об'єктом у вигляді вчинення спеціальним суб'єктом бажаних неправомірних дій чи утримання від них із порушенням його обов'язків.

Викладене свідчить, що Рамкове рішення ЄС тлумачить корупційний злочин як підкуп неправомірною вигодою будь-якого характеру особи, яка обіймає на будь-якій підставі керівну посаду або здійснює роботу на користь організації, що відноситься до приватного сектора, з метою схилити її до вчинення дій або утримання від них з порушенням її обов'язків, а також вимагання чи отримання неправомірної вигоди будь-якого характеру особою, яка обіймає на будь-якій підставі керівну посаду або здійснює роботу на користь організації, що відноситься до

приватного сектора, в обмін на вчинення нею дій чи утримання від них із порушенням її обов'язків.

Сфера дії *Міжамериканської конвенції щодо боротьби з корупцією* поширюється на дії державних посадових осіб, посадових осіб уряду, державних службовців, які обрані чи призначені, щоб виконувати завдання і функції від імені та перебуваючи на державній службі на будь-якому рівні організації влади. Положення Конвенції спрямовані на боротьбу з корупцією лише у сфері державного сектора; приватного сектора вони не стосуються.

Міжамериканська конвенція щодо боротьби з корупцією наводить широкий перелік діянь, які мають бути визнані корупційними злочинами державами – членами Організації американських держав. Всі вони є імперативними, крім складу злочину, що передбачає незаконне збагачення (ст. 9). Останнє є факультативним злочином – держава-учасник визнає таке діяння злочином у випадку, якщо це не суперечить її конституційним і фундаментальним принципам правової системи.

Ознаками корупційних злочинів відповідно до Міжамериканської конвенції щодо боротьби з корупцією є:

об'єктивні:

- завдання шкоди об'єкту – інтересам держави та суспільства;

- вчинення неправомірних дій: пасивні дії – вчинення будь-якого акта або бездіяльності під час здійснення спеціальним суб'єктом публічних функцій з порушенням цих функцій задля отримання вигоди; активні дії – пропозиція або надання неправомірної вигоди в обмін на будь-який акт або бездіяльність під час здійснення спеціальним суб'єктом публічних функцій; дії, що супроводжують перелічені корупційні діяння – шахрайське використання чи приховування майна, отриманого внаслідок зазначених дій, незаконне збагачення, транснаціональне хабарництво, співучасть у згаданих діях;

суб'єктивні:

- спеціальний суб'єкт – будь-яка офіційна особа або службовець Держави чи її органів, у тому числі тих, хто був відібраний, призначений або обраний для проведення різної діяльності або здійснення функцій від імені Держави або на службі у Держави, на будь-якому рівні ієрархії, а також будь-яка особа, яка пропонує або надає неправомірну вигоду в обмін на будь-який акт або бездіяльність під час здійснення спеціальним суб'єктом публічних функцій;

- умисність;

- корисливий мотив дій – отримання будь-яких предметів грошової вартості, а та-

кож іншої користі (подарунок, послуга, обіцянка або перевага для себе або іншої особи або організації), а з іншого боку – отримання вигоди у вигляді будь-якого бажаного акта або бездіяльності під час здійснення спеціальним суб'єктом публічних функцій.

Таким чином відповідно до Міжамериканської конвенції корупційними злочинами є діяння, скоєні будь-якими офіційними особами або службовцями Держави або її органів, спрямовані на отримання будь-яких предметів грошової вартості, а також іншої користі (подарунок, послуга, обіцянка або перевага для себе або іншої особи або організації) в обмін на вчинення будь-якого акта або бездіяльності під час здійснення вказаним суб'єктом публічних функцій чи пропозиція будь-яких інших осіб відносно вказаних суб'єктів надати їм матеріальні чи нематеріальні блага в обмін на вчинення дій або бездіяльності під час здійснення публічних функцій, співучасть у скоєнні наведених дій, транснаціональне хабарництво, а також шахрайське використання чи приховування майна, здобутого шляхом використання одного з перелічених способів.

Конвенція Африканського союзу про недопущення корупції та боротьбу з нею за своєю структурою схожа з Конвенцією ООН проти корупції, проте відрізняється меншою деталізацією антикорупційних положень. Відповідно до положень цієї Конвенції держави-учасниці зобов'язані криміналізувати діяння, що складають активну та пасивну форми корупції державних посадових осіб (посадові особи та працівники органів державної влади, обрані чи призначені для виконання функцій від імені держави). Крім того, держави-учасниці вживають заходів для боротьби з корупцією у приватному секторі.

Терміни «активна корупція» та «пасивна корупція» прямо не вживаються у тексті цього акта, але їх фактичний зміст передбачається в описаних у п. 1 ст. 4 Конвенції складів злочинів.

Конвенція містить положення, згідно з яким держави-учасниці мають право криміналізувати й інші корупційні діяння, не визначені як такі цим актом (п. 2 ст. 4 Конвенції).

Ознаками корупційних злочинів відповідно до цієї Конвенції є:

об'єктивні:

- завдання шкоди об'єкту – інтересам держави та суспільства;

- вчинення неправомірних дій: пасивні дії – вчинення дій чи утримання від них в обмін на незаконні переваги, що надається, а також вимагання чи прийняття таких переваг, торгівля впливом; активні дії – пропозиція або надання матеріальних благ чи ін-

шої вигоди спеціальному суб'єкту в обмін на бажане вчинення незаконних дій чи бездіяльність, або на вплив при прийнятті рішень третьою особою; дії, що супроводжують згадані корупційні діяння – співучасть у вчиненні таких діянь, використання та приховування доходів, отриманих шляхом зазначених діянь; дії, спрямовані на незаконне отримання матеріальної вигоди без обов'язкової участі другої сторони – нецільове використання майна, яке ця посадова особа отримала в силу свого службового становища, незаконне збагачення;

суб'єктивні:

- спеціальний суб'єкт – державна посадова особа, будь-яка особа, яка керує або працює в будь-якій якості в організації приватного сектора, а також загальний суб'єкт – будь-яка особа, яка пропонує або надає матеріальні блага чи іншу вигоду спеціальному суб'єкту;

- умисність;

- корисливий мотив дій – отримання неправомірних переваг для себе чи іншої особи з боку пасивного суб'єкта, а з боку активного суб'єкта – отримання бажаного результату у вигляді вчинення неправомірних дій чи бездіяльності спеціального суб'єкта.

Із описаних у Конвенції складів злочинів та виділених ознак випливає таке визначення корупційних злочинів: вчинення дій або бездіяльності при виконанні своїх посадових обов'язків з боку державної посадової особи або іншої особи, що є порушенням цих обов'язків, або торгівля впливом з метою незаконного отримання переваг для себе чи для третьої сторони, або вимагання таких переваг; пропозиція, обіцянка та надання неправомірних переваг державній посадовій особі чи іншій особі в обмін на дії чи бездіяльність або вплив на рішення, якщо отримання ре-

Стаття надійшла до редакції 23.06.2015 р.

The article deals with the analysis of acts of international anticorruption legislation, to find common and distinctive features, types and characteristics of corruption crimes in accordance with these acts.

В статье рассматриваются результаты анализа актов международного антикоррупционного законодательства, поиска общих и отличительных признаков, видов и особенностей коррупционных преступлений в соответствии с этими актами.

зультату від цих дій чи бездіяльності є бажаним для цього суб'єкта; співучасть у вчиненні зазначених діянь, а також використання та приховування доходів, отриманих шляхом згаданих діянь, незаконне збагачення та нецільове використання майна, яке ця посадова особа отримала в силу свого службового становища, незаконне збагачення.

Висновки

Аналіз антикорупційних конвенцій свідчить про складність і фактичну неможливість встановлення єдиного для всіх держав та міжнародних спільнот визначення корупційного злочину та переліку корупційних злочинів. Разом із тим спільним для світових організацій є загальноприйнятий поділ корупційних злочинів на «активні» та «пасивні», виокремлення загального та спеціального суб'єктів вчинення корупційних злочинів, умисність їх вчинення й інші ознаки. Міжнародні антикорупційні акти спрямовані на уніфікацію антикорупційного законодавства [3, с. 135].

Список використаних джерел

1. Зелінська Н. А. Міжнародно-правові інструменти гармонізації антикорупційного законодавства // Актуальні проблеми держави і права. – 2009. – С. 451–456. – Електронний ресурс: <http://www.arpr.in.ua/v46/79.pdf>.

2. Ніжинська І. С. Міжнародні конвенції як засіб боротьби з корупцією // Наше право. – 2013. – № 12. – С. 174–179.

3. Нуруллаев І. С. Роль ООН та РЄ у боротьбі з корупцією як загальносвітовою проблемою // Юридична наука очима молодих вчених: Тези доповідей та наук. повідомлень за матеріалами всеукр. наук.-практ. конф., 16–17 травня 2008 р. / За ред. А. П. Гетьмана. – Х., 2008. – С. 134–136.

